

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

גנ העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

החול ועפר ע"י שטיפת מים (אם גשוויפט) ונו"ן
 נקיק נו"ן נפעל האמת"ו כנו"ן נקי - שרש המלה
 הקו"ף בלבד שהתחפה על התרוקנות הדבר והתנקותו
 מן המותרות שהוא ג"כ ענין קא - ותקיא הארץ
 כאשר קאה - וסכרו וקו (ירמי' כ"ה) דהיינו ההרוקן
 והעשות נקי מן המותרות המקריי (פורגירן) ונא
 בפעל הכפל נקיק דהיינו נקיון הנעשה בחזק ע"י
 סף גסס מרובה וע"מ ריק - שיב אש - יאמר
 על סלע היחיד נקיק לשון יחיד כמו בנקיק הסלע
 (ירמי' ג' ד') לפי שהסלע אינו מעורב עם חול ועפר
 בתוקמות רבה עד שיבי' נודק לומר נקיקי סלע לשון
 רבים כמו שיאמר הגוי הסלע לפי שהסלע יש בו
 בליטות רבות ופנימות מראשו ועד רגליו כפי מה שאי
 אפשר לגשם גדול כסלע שיבי' הולך על קו ישר מראשו
 ועד סופו אבל הערובת חול ועפר רק ענין מקריי
 בסלע ואינו בכל הסלעים ויתדבק זה המקריי אך
 במקום א' מן הסלע לא על פני כולו - חכן על
 סלעים הרבה יפול ג"כ לשון רבים בנקיקים כמו
 ובנקיקי הסלעים (ישעי' ז' י"ט) ומנקיקי הסלעים
 (ירמי' ט"ז ט"ז) והיינו נקיקים של סלעים רבים
 שיש בכל אחד נקיק :

יריעה נב

בזר - באר - מורים שיחס על חסירה וחלל
 שצקרקע הוולך על קו נב (וענק
 רענק) דהיינו בזמן שפי החלל מכוון על קו ישר
 ממעלה למטה כנגד השולים - כי כשהחלל מושך למן
 הצד אע"פ שהפה והשולים מכוונים זה לזה יקרא אותו
 החלל חזר (לאך) וכשיש בזה החזר רחבת ידים
 לגור בו בני אדם יקרא מ' צ' דה (העלע) וכשיהיה
 הולכת בכפיפה ועקימה לגדין זה יקרא כף
 (קרימוזג) גלשון כפיפה ועקימה שצריך הכנס בו
 לכפוף ולעקום הליכתו כמו חורי עפר וכפיים (איוז
 ל' ל') ובכפיים עלו (ירמי' ד' כ"ט) או שנקרא
 כף אותו הנעשה בחסירה כפיפה עגולה למעלה
 שכשהוא למעלה בצנין שטל הקרקע נקרא כופה
 (גוועלכ) וכשהיה חפורה בקרקע נקרא כף (גרופט) -
 אולם כשהחלל החסירה הולך ישר ממעלה למטה יקרא
 צור ובאר - וההבדל ביניהם חלוף החללת התבוסק
 בכל א' מהם - הוגה שם ב' על החסירה בקרקע
 הנעשה לשם כלי להחזיק איזה דבר אין הפרש אם
 נעשה במלאכה ע"י כריה וחסירה או שנעשה מאליו
 כגון הצורות שביערים ומדבריות שנעשו מאליהם -
 ותשמישי הבזר לכמה ענינים - אם להחזיק המים
 שיתקבצו בו מן הגשם כדי להסתפק מהם לשחיה
 במקו' שאין מעינות מצויים ולאחר זרבים (סיסערע) -
 כמו ובזר מקוה מים יהי טהור (ויקרא י"א ל"ז)
 והיינו בזר שנקובצים בתוכו מים חלושין שיקוו לתוכו -
 שבה מים מצורך (משלי ה' ט"ז) ושמו איש מי בזרו
 (ישעי' ל"ז ט"ז) ואם להטמין בו ירקות ושאר
 דברים המשומרים בקרקע כמו כי יפתח איש צור או
 כי יכרה איש צור (שמות כ"א ל"ג) דהיינו צור
 ברשות הרבים שאינו נעשה בשביל שיקוו בו מים שאין
 דרך לעשות כן ברה"ר מקום עובדים ואבים אבל
 נעשה כה 25

החול ועפר ע"י שטיפת מים (אם גשוויפט) ונו"ן
 נקיק נו"ן נפעל האמת"ו כנו"ן נקי - שרש המלה
 הקו"ף בלבד שהתחפה על התרוקנות הדבר והתנקותו
 מן המותרות שהוא ג"כ ענין קא - ותקיא הארץ
 כאשר קאה - וסכרו וקו (ירמי' כ"ה) דהיינו ההרוקן
 והעשות נקי מן המותרות המקריי (פורגירן) ונא
 בפעל הכפל נקיק דהיינו נקיון הנעשה בחזק ע"י
 סף גסס מרובה וע"מ ריק - שיב אש - יאמר
 על סלע היחיד נקיק לשון יחיד כמו בנקיק הסלע
 (ירמי' ג' ד') לפי שהסלע אינו מעורב עם חול ועפר
 בתוקמות רבה עד שיבי' נודק לומר נקיקי סלע לשון
 רבים כמו שיאמר הגוי הסלע לפי שהסלע יש בו
 בליטות רבות ופנימות מראשו ועד רגליו כפי מה שאי
 אפשר לגשם גדול כסלע שיבי' הולך על קו ישר מראשו
 ועד סופו אבל הערובת חול ועפר רק ענין מקריי
 בסלע ואינו בכל הסלעים ויתדבק זה המקריי אך
 במקום א' מן הסלע לא על פני כולו - חכן על
 סלעים הרבה יפול ג"כ לשון רבים בנקיקים כמו
 ובנקיקי הסלעים (ישעי' ז' י"ט) ומנקיקי הסלעים
 (ירמי' ט"ז ט"ז) והיינו נקיקים של סלעים רבים
 שיש בכל אחד נקיק :

ושם נקר - עזר מפעל נקר לשון נקור שהוא
 ענין פתוח וקעקוע (אויס שטעכן)
 כמו העיני האנשים ההם הנקר (במדבר ט"ז י"ד) -
 ענמי נקר מטלי (איוז ל' י"ז) יקרוה ערבי נחל
 (משלי ל' י"ז) - כל נקר הנעשה בדבר חד כאלו
 תאמר מחט או פי צפור נקרא נקירה - וכן כל המשכ'
 צפור המנקר בהאנה ועכבר המנקר באבטיח (חולין
 ט') שני הצפור העכבר חודדים ונחוד סיהם עושים
 נקב והוא נקרא נקור (סיקון) ונעתק מזה לקרא
 הנקב שבזר נקר כמו ושיחיד בנקרת הצור (שמות
 ל"ג כ"ב) - בנקרת הצורים (ישעי' ז' כ"א) שהצור
 אכן קשה ביותר כחומר למעלה ואי אפשר לעשות בו
 נקב כ"א ע"י מקבת חד לפיכך יקרא כל נקב של צור
 אף הנעשה בו בטבע גסס נקר וכענין ואל מקבת צור
 נקרתס (ישעי' כ"א א') - ועיין בחלק הראשון באור
 קרה שסס נתבאר שרש קר מענין פגישה חוקה -
 וכל' הש"ס ישמשו מן נקר ג"כ לשון התנקות כענין
 נקיק דלעיל כמו והרונה לנקר חזרו (חולין ע"א)
 לנקר חזרו הוא צריך (ביצה ה') דהיינו לנקות חזרו -
 אך אפשר ג"כ שהוא מענין נקור ממש והיינו שהוא

יריעות שלמה חלק ג יריעה נג

עשה להטמנת דברים שדרגתם לטמנת בארץ וכשהגמר
מלאכתו או מכסין אותו בכבוי ארזים שלא יושלו
הטובים עליה וכן וכדומה הטובים אשר לא מצבת
(דברי' ו' י"א) וכן ובצדדים ובצורות (ש"א י"ג ו')
דהיינו צורות המוקנות לשאר תשמישים שבצורות
של מים או אפשר להתחבאות על כל הענינים יסול
שם בור (ברובע) עוד יקום הבור לשיפלו בו חיות
רעות (פאלל ברובע) כמו והכה את הארי בבור
הבור (ש"ב כ"ג כ' ודה"א י"א כ"ב) אע"פ שבשמואל
ב' כתיב בור בור קרי כמו אריה וארי קרי וכתיב
וכן מתשמישי הבור לשם בית אסורין לבני אדם שפלים
פחותי המדרגה המחויבים עונש גדול כמו כי שמו
אותי בבור (בראשית מ' ט"ו) בבור השבי אשר
בבית הבור (שמות י"ב כ"ט) גם הקבר יקרא בור
כמו ונמשלתי עם יורדי בור חייטני מירדי בור (תלים
כ"ח ולמ"ד) ושרש בור בר המורה על סלוק
הדבר מן התערוכות כמו בר לבב ברה כחמה שפה
ברורה והוא ענין בור שם התאר והיינו חלל ריק שהוא
נקי ומסולק מעפר ושאר דבר גוש וכענין נקי הסלע
מענין נקיין כמבואר לעיל או שיהי' בור מלשון
ברירה שהוא ענין הפרשת דבר הנרץ משאינו נרץ
או להפך כמו ברו לכם איש והוא ענין בור דהיינו
ברירה עפר שאין בו צורך מעפר שיש בו צורך והוא
עשיית חלל בקרקע שאי אפשר לעשותו בזולת ברירה
קנה קרקע מן השאר שזהו אמרו חז"ל המוסר
מומא ואינו נרץ אלא לעברו פטור שהעיקר המבוקש
במומא הוא החלל וה"א שיעשה מבלי ברירה קנה עפר
והוא הכלתי נרץ :

אבן שם באר מורה על חלל בקרקע
העשה במלאכת אומן ולתכלית
המטוי שיתגלו על ידו המים הטובים נתחת לארץ
כדי להסתפק מהם לשתייה ושאר צרכים שהמים
שבבור הם מים הבאים בו מלמעלה חמוי הגשם
והשלג והמים שבבאר באים וזולים לתוכו מתחת
לארץ יקראו אותן המים עמון בעינין (קוועללע)
והמטוי והחלל שעליהם יקרא באר (ברונגע
בארדן) ושם באר מענין באור והתגלות (אשנבארן)
כמו הואיל משה באר את החורה באר היטב דהיינו
מפורש וגלה בלתי סמוס והוא ענין באר דהיינו
התגלות המים שהיו סתומים בעפר שעל ההפך אמר
וכל הבארות אשר חפרו וכו' סתומים שלשתיים וימלאום

עפר (בראשית כ"ו ט"ו) וכל באר שבמקרא אינו
כ"א חפירה בקרקע בשביל שיתרלו המים הטובים
תחת לארץ וזה שאמר בצורות בארות חמר (שם
י"ד י') היינו ג"כ בבחינת החפירה בשביל שיתגלה
הדבר הסתום והיינו החמר המוכסה בעפר כי החמר
ג"כ אינו חמוד בגלוי על שנת האדמה אך נרץ
לחפור תחלה עד שיתגלה אלא שלא יתחלף בארות
חמר עם בארות מים נשתנה נקוד הבי"ח לסגול ונקוד
האל"ף להטף מפני אום הגרון והגפרד באר בשם
נקודות ומורה על כל מה שחופרין אחריו "שיתגל'
(אינוע שאכט) והוא ג"כ מענין באור אבל כל שאר
באר בשו"א ור"י אינו מורה רק על באר מים
לפעמים יאמר באר סתם כמו וישב על הבאר (שמות)
ולפעמים ירץ לו שם מים ותרא באר מים (בראשית)
וכענין עין ואכזב היום אל העין עין המים ולפי
שהבאר והבור משותפים בבחינת שגיהם חפירה וחלל
בקרקע נמצא ג"כ שם מורכב משניהם כמו בארות
בארות נשברים אשר לא יכילו המים (ירמ' ב' י"ג)
שהוא שם מורכב מן בור לפי הנקודה בחול"ם ומן באר
לפי הכתיב באל"ף וכן בהקיר ביר מים (ירמ' ו'
ז') מורכב מן בור ובאר כי פתחו"ת הבי"ת ומריקוה
הי"ד משלים חסרון האל"ף של באר והוא ע"מ שיות
שמיר ופית מלשון שזה כמו אם שאו ערים והאדמה
שזה שמחה שניקוד שית משלים חסרון אל"ף של
שזה אך להראות ששם ביר מורכב מן באר ובור
לכן כתיב בוא"ו בהקיר שהכתיב בור והקיר ביר
והוא ג"כ הענין ברוב קרי וכתיב שבמקרא להורו
שיש כאן הרכבה אם משני שמות כמו בהקיר בור
מימיה או משני גופים כמו ויש אהלה אהלו או
מיחיד ורבים ויסול על צוארו וישלך מידו את הלוחות
או משני זמנים כמו ויהיו תולאתיו הימה (יהושע י"ט
כ"ט) עמיד במקום עבר או ציטוי והיו
ואם משני ציטויים כמו היצא אתך חלונו עלינו מן
הקל והכבד ואם מהרכבת קנין והעדר כמו אשר
לא חומה (ויקרא כ"ה ל') דהיינו אין לו ויש לו כדרש
חז"ל שאין לו עכשיו והי' לו קודם לכן ותרגומו הכון
אשר לוא חומה (דיא עהימאהלם אינוע מויאער
בהאט) ובהרכבות האלה נמצא ג"כ במלות שלמות
שאין בהם קרי וכתיב אם הרכבת ב' שמות כמו
ללמוני המדבר דהיינו פלוגי אלמוני הרכבת שתי
מלות בחיים עדנה (קהלת ד' ב') ענינו עד טיה
הרכבת

הרכבת ז' גופים ליחמנה בחקלות . וישרנה הפרות .
הרכבת שני זמנים כי עתה יאהבני אשי . הנדל
יבדילני מן עבר ועתיד . הרכבת ז' בנינים הכנס
את הנגע מהתפעל והופעל . והפתיה בשפתוך
(משלי כ"ד) מהתפעל והדגוש . ועוד כיוצא
בהם רבים שדעתי לדבר על כולם אם יגור ה'
במיים :

יריעה נד

צמור . ציץ . הוראתם בשותפות על דבר
המתנועע משרשו לילך ולהתרחבות
(גוועקס) . וההפרש ביניהם הוא זה . כי הגם
התנועה היא שיתנועע הדבר משרשו להתפשט בארץ
ולעשות פרי יקרא בדרך כלל צמיחה (שפראץ) .
והתחלת התנועה היא מיד כשיחגלה שיוצא איו' דבר
מן השרש אותו הזמן יקרא בטרטות ציצה או יציצה
(קיימן) וע"ש אלה הפעולות הכללית והפרטית הונחו
שם כמה וציץ ג"כ בדרך כלל ופרט . וורה שם ציץ
על הצמח שהוא עדיין בהתחלת צאתו מן השרש
והתגלותו לחוץ (שפרטסלינג) והוא ע"ד פרט . וורה
שם צמח על כל דבר שיש בו כח הצמיחה דהיינו
כח היציאה משרשו להתפשט ולהתרחב' בארץ (גוועקס)
והוא ע"ד כלל . שהוא כולל כל זמן מציאות הצמח
מן התחלת יציאתו לחויר העולם עד הזמן שהוא כלה
ואבד . שבבחינה הזאת יקרא צמח אף בזמן שהוא
עדיין ציץ והינו בבחינת היציאה והצמיחה לחוץ .
ויקרא צמח בזמן שהוא שמתגדל והולך ויקרא ג"כ צמח
כל עוד שהוא קיים בתארו וצביונו אף בזמן שכבר
פסק להתגדל ולעשות פרי כי כל דבר שיש לו שרש ויש
בו כח לצאת מן שרשו לחוץ יקרא צמח מיד שיוצא לחוץ
עד שהוא כלה ונפסד . אמר על תחלת הצמיחה וכל
עשב השדה ערס יצמח (בראשית ב' ה') שלא נתגלה
עדיין שאפי' ציץ לא היה . וכן יחל שער ראשו לצמח
(שופטים ט"ז כ"ב) נטרם הצמיחה אשמיע אחכס
(ישעי' מ"ב ט') דהיינו קודם שיהי' עוד שום היכר
בהיות הדבר . ויאמר ג"כ על הזמן שכבר נעשה צמח
גמור שניכר מהותו ואיכותו והולך וגדל שהוא רוב
לשונות של צמח וצמיחה כמו ישבי הערים וצמח
האדמה (בראשית י"ט כ"ה) . הצמח לכם מן השדה
(שמות י' ה') . צמחה חדרך (תלים ס"ה י"א) ועוד

הרבה דומיהם . ויאמר ג"כ על גמור הצמיחה שכבר
פסק גידול הדבר ומיועד להתיבש כמו דקות ושדופת
קדים צמחות אחריהן (בראשית מ"א ו') . ויצמח ויהי
לבסן סרחת (יחזקאל י"ז ו') . כל טרפי צמחה חיבש (שם
שם ט') . צמח צלי יעשה קמח (הושע ח' ו') .
אבן שם ציץ אינו נופל כ"א על הזמן המועט
ההוא שהתחיל הדבר להתבקע מן
השרש ולהתגלות ואין בו עדיין שום היכר של עלין
וענפים הצמחאי' ברוב הצמחים . כי גורת ציץ מן
יצא לשון יציאה , ושרש יצא רק הצד"י בלבד
המורה בהנחה ראשונה על יציאה מדבר . וכבר
כיוצא לשון יצא צלי יו"ד כמו נא מן התבה לצאת
כצאת הקרח אלל המדקדקים מסרי ס"א יו"ד .
וימצא ג"כ צלי אל"ף שקראו המדקדקים נמי למ"ד
אל"ף כמו היא מוצת (בראשית ל"ח כ"ה) כפי גרסת
ר"ח בתוספות (כתובות ס"ז) . וכן הילת מבין רגליה
(דברי' כ"ח כ"ו) שמה מוכח שאין שרש במלת יצא
רק הצד"י בלבד ויגור ממנו שם ציץ והיינו תחלה
יציאת הצמח לחויר עולם שאין עולל לשון יציאה כ"א
על אותו הרגע שמתחיל הדבר לצאת ועדיין עוסק
ביציאה שאחר שכבר יצא כולו שוב אין בו היכר יציאה
שיצא ממקום שעוד ובענין כל שאר פעולות ותנועות
שלא יפול בהם לשון בינוני והוא כ"א בזמן שעדיין
עוסק בפעולה והתנועה היא ולאחר שגמר יפול בו
לשון עבר שפעל ועשה כך ענין יציאה של ציץ לשון
בינוני דהיינו עוסק ביציאה מן השרש ולחוץ שלא
נגמרת עדיין כל היציאה כולה (קיימנד) . וזה ענין
ציץ של צמחים וגדולי קרקע . ובלשון מושאל יורה
ג"כ על עצימת העין במקצה כדי לראות הדבר היטב
כמו מנין מן החרקים (שה"ש ב' ט') והיינו שצמח
את העפעפים עד שלא נשאר ההגלות העין אף במקצ'
(גוקן) שהוא כענין התגלות הצמח רק במקצת .
ומלשון הצלה והסתכלות גזור שוב שם ציץ של בגדי
ככונה וציצית של בגדים . כמו ועשית ציץ זהב טהור .
ציץ נור הקדש והיינו עם המונח בגובה הראש שהכל
מתחלפין בו (שויא בלעך) . וכן ועשו להם ציצית
והי' לכם לציצית דהיינו להסתכל בהם (שויא פעהדן)
כמ"ש וראיתם אותם . וכפעלים ועליו יציץ נורו
(תלים קל"ב י"ח) כלומר שיהי' גורו נשקף לעין כל
להסתכל בו או שהוא כששטו לשון יציאה וצמיחה
שלימים נורו ויתגלה לחוץ והענין אחד . אפס במקום
אחד